

Křesťané a násilí v blízkovýchodních konfliktech

Marek Čejka

Přestože je násilí náboženských komunit v současnosti převážně záležitostí skupin hlásících se k různým formám radikálního islamismu, které je také jednoznačně nejmedializovanější, není v moderních blízkovýchodních konfliktech teror vyhrazen jen zradikalizovaným muslimům. Hodně pozornosti je tak izraelskými odborníky věnováno politickému násilí spojenému s judaismem (např. Sprinzak 1999; Pedhazur a Perliger 2009). Relativně méně pozornosti je věnováno násilí, které na Blízkém východě vychází z křesťanského prostředí. Tento text se snaží některé souvislosti dané problematiky upřesnit.

Současné mainstreamové verze křesťanství pracují s obrazem své mírumilovnosti a v souvislosti s Blízkým východem tento obraz často doplňují i pozicí oběti, hlavně pak ze strany radikálně islamistického terorismu. To je do určité míry pravda, protože křesťané představují od dob islamizace Blízkého východu náboženskou menšinu a v historii blízkovýchodních konfliktů se v určitých dobách stávali terčem útoků ze strany muslimů i jiných náboženských skupin (např. drúzů). V moderních konfliktech 20. a 21. století lze pak jistě zmínit útoky na egyptské Kopty, teror vůči křesťanským komunitám v Alžírsku po roce 1990 či bezprecedentní násilí proti syrským a iráckým křesťanům po roce 2011 ze strany radikálních islamistů (např. BBC 2015).

Navzdory zmiňovanému přesvědčení mnoha současných křesťanů o mírumilovnosti jejich víry je ve skutečnosti historie křesťanství výrazně propojena s násilím. Ve veřejné diskusi nejsou tato fakta příliš zdůrazňo-

vána, což může mít různé důvody (selektivní interpretace historie, účelovost, ideologičnost atd.). Přitom však na tyto skutečnosti upozorňuje nejen řada odborníků, ale zaznívá i sebekritika z vlastních řad, například i přímo od současného papeže Františka (Hale 2016).

Je zjevné, že v předosvícenském období vykazovalo křesťanství, hlavně pak katolicismus, vysokou míru religiózně motivovaného útlaku a násilí. Ty provázely christianizaci Evropy a dalších částí světa, přičemž genocidní brutalitu zaznamenala hlavně v Latinské Americe. Masakry byly průvodním jevem křížových výprav, kdy docházelo dokonce i k vraždění blízkovýchodních křesťanů západními rytíři a ke kanibalismu (Rubenstein 2008). Další krvavou kapitolu tvořily různé typy potlačování „kacířství“ a schizmat, které někdy vyústily do velkých konfesních konfliktů, přičemž nejbrutálnější z nich – třicetiletá válka – byla ve své době nejkrvavějším konfliktem v lidské historii. Připočítat lze rovněž inkvizici, důsledky křesťanského antijudaismu a antisemitismu či podporu otrokářství některými církvemi v USA.

Ani osvícenství a obecná sekularizace západního světa, která se projevila mj. i velkým poklesem vlivu křesťanství na politiku, neznamenal zánik křesťanského násilí. V první polovině 20. století lze například sledovat posilující konexe mezi některými konzervativními křesťanskými kruhy a vyostřeným nacionalismem, konkrétněji pak mezi fašistickými formacemi ve frankistickém Španělsku, salazaristickém Portugalsku, ustašovském Chorvatsku, Slovenském štátu i jinde (tzv. **klerofašismus**). Konfliktní linie „katolicismus vs. protestantismus“ se stala také výrazným rysem severoirského konfliktu, definovaného etno-náboženskou identitou. I v dalším etnickém konfliktu v rozpadající se Jugoslávii byla příslušnost ke katolicismu či pravoslaví neoddělitelným rysem identity mnoha Chorvatů a Srbů.

Na zcela **specifické násilí s křesťanskými rysy** lze narazit např. v USA (Ku-Klux-Klan, Timothy McVeigh, „protipotratový“ terorismus, ozbrojené sekty a křesťanské milice a různé fúze křesťanství v kombinaci s bílým rasismem), v Indii (Národní osvobozenecská fronta Tripury), Norsku (Breivik) či v Ugandě (Boží armáda odporu Josepha Konyho).

1. Charakter spojení mezi křesťanstvím a násilím na Blízkém východě

Blízký východ obývají dodnes velké křesťanské komunity: V absolutních číslech žije nejvíce křesťanů v dnešním Egyptě, kde představují kolem

10 % egyptské populace, procentuálně je pak nejvíce křesťanů v Libanonu, kde tvoří kolem 31–35 % obyvatelstva (BBC 2011). Přítomni jsou ale i v dalších blízkovýchodních zemích – hlavně pak v Iráku, Sýrii a Palestině. Projevy násilí a radikalismu se objevily hlavně v křesťanských komunitách, které se nachází na územích vystavených krvavým konfliktům. Jedná se tak hlavně o území Libanonu, kde probíhala v letech 1975–1990 občanská válka, o Palestinu, kde jsou křesťané od roku 1948 zapojeni do izraelsko-palestinského konfliktu (i do konfliktů předcházejících) a nejnověji též o území Iráku a Sýrie, kde se část křesťanů angažovala v konfliktech, které vypukly na území těchto zemí ve 21. století.

Co se týká samotného **charakteru křesťanského násilí** v blízkovýchodních konfliktech, je třeba zdůraznit, že většinou nepředstavuje formu nábožensky motivovaného násilí ve smyslu například radikálního islamismu, ale je převážně **výrazem identitárním**. Křesťanským radikálům tak vesměs nejde o vytvoření nějaké formy teokracie, zavádění kanonického práva atd., ale spíše mají potřebu na základě své náboženské identity:

- zachovat status quo, resp. se vymezit vůči ostatním komunitám, hlavně pak proti muslimům a drúzům (Libanon),
- vymezit se vůči izraelské okupaci v rámci muslimsko-křesťanské společnosti (Palestina),
- respektive slouží křesťanská identita jako tmel v obranném odporu vůči obzvláště agresivním formám radikálního islamismu (Irak po r. 2003 a Sýrie po r. 2011).¹

2. Počátky křesťanského násilí v moderních blízkovýchodních konfliktech

Jako náboženská menšina v blízkovýchodním světě byli po staletí křesťané spíše objektem perzekucí, respektive v určitých případech i násilí, ze strany hlavně většinových muslimských komunit. Formy násilí, které se v té době v křesťanských společenstvích ojedinele objevily, měly převážně defenzivní charakter. Zatímco do počátku 19. století tak lze najít

1 Odborník na libanonskou politiku, Jan Daniel z Ústavu mezinárodních vztahů zmiňuje, že v Libanonu je problematika identity vysoce komplexní záležitostí. Původní idea, na které byl Libanon Francouzi vytvořen, bylo území, kterému by dominovali křesťané, respektive křesťané a sunnité. Během pozdější občanské války si pak část křesťanských i sunnitských milic přála zachování právě tohoto stavu. Během občanské války měly ale maronitské milice – zvláště Falangisté – jako hlavní motto v podstatě „přetrvání“ křesťanské komunity tváří v tvář muslimské, palestinské či levicové hrozbě. To se v mnohém podobá současným antiislámským diskurzům, které mluví o vytačování a nahrazování „původní populace“ (autorův rozhovor s Janem Danielem 25. 4. 2019).

jen velmi izolované případy přímého křesťanského násilí, nelze totéž říci i o šíření nenávislných idejí. Mezi blízkovýchodními křesťany tak daleko dříve než mezi muslimy zakořenily **antisemitské stereotypy**, které přicházely z křesťanské Evropy, se kterou měli mnozí blízkovýchodní křesťané daleko těsnější vztah než příslušníci muslimských komunit. V roce 1840 tak došlo k **Damašské aféře**, v jejímž rámci byla skupina syrských židů obviněna na základě tzv. „krevní pověry“ z rituální vraždy kapucínského mnicha (viz Frankel 1997). Do muslimského, resp. islamistického, prostředí se podobné antisemitské prvky dostaly až později, hlavně pak při vzniku politických konfliktů v první polovině 20. století (obzvláště sionisticko-arabského) a prostřednictvím nacistické propagandy zaměřené na Araby a muslimy během druhé světové války (Herf 2010).

Násilí se stalo v první polovině 20. století průvodním jevem některých radikálnějších forem **arabského nacionalismu**. U jeho ideového zrodu – nikoliv ale automaticky u nacionalisticky motivovaného násilí – stála řada arabských křesťanů, jako byl např. Francis Marráš, Ibráhím al-Jazidží či Nadžíb Azúri. Ti usilovali především o literární a kulturní obrodu arabštiny a formulovali politický program, ve kterém se vymezovali hlavně proti osmanské nadvládě. V moderní době obvykle křesťané představovali v arabských společnostech nejvíce westernizovanou a nejsekulárnější část populace, což souviselo jak s přirozenými křesťanskými kontakty na Západ, tak i se silnou misijní činností různých západních církví. Jejich vnímání křesťanství bylo tak v různých formách arabského nacionalismu hlavně identitární, nikoliv teologické, přičemž mohlo sloužit i jako vymezení se proti tehdejší panislámským tendencím konkurujícím různým formám arabských nacionalismů. Nacionalisté z řad křesťanů tak preferovali především vytvoření sjednocující (pan)arabské národní identity a svou konfesní příslušnost obvykle nezdůrazňovali. Blízkovýchodní nacionalismy se tak po evropském vzoru vyvinuly jako v podstatě sekulární, což ale neznamenalo, že by v nich náboženství (včetně křesťanství) nemohlo hrát roli důležitého pojiva. Na Blízkém východě tak vykrytalizovaly různé typy nacionalismů, které mohly akcentovat určité náboženské prvky, nebo se vůči jakémukoliv mezináboženskému i vnitronáboženskému sektářství naopak zcela vymezovat (např. panarabismus, pansyrianismus, baasismus).

V období mezi světovými válkami začala být řada blízkovýchodních nacionalistů (nejen křesťanského a muslimského, ale dokonce i židov-

ského původu – hlavně Vladimír Žabotinský) fascinována tehdejšími konzervativními a autoritativními hnutími a vůdci s fašizujícími tendencemi, hlavně Mussolinim. Později se stali inspirací i Hitler a nacistické Německo, kteří ovlivnili například nacionalistu křesťanského původu Antúna Saadeho a jeho vizi pansyrianismu a „Velké Sýrie“ (Samaha 2016). Nacismus a Španělská fašistická falangistická strana se stala předobrazem libanonské křesťanské strany Falanga (*Katáib*). Sjednocujícím motivem těchto formací se stalo budování národní ideologie a mytologie, společenský řád založený na disciplíně, důraz na konzervativní hodnoty a odpor vůči různým variacím levicového politického myšlení.

3. Nejvýznamnější případy propojení křesťanství a násilí na Blízkém východě

3.1 Křesťanské politické násilí v Libanonu

Nejbrutálnější podoby teroru spojené s křesťanskými skupinami lze nalézt v Libanonu v průběhu tamní občanské války (1975–1990). Do jejího vypuknutí dominovali libanonsí křesťané, a zvláště ti, kteří se hlásili k maronitské církvi, libanonské politice, a skrze ni i dalším náboženským komunitám v zemi. Libanonsí křesťané dávali často ostatním komunitám najevo svou kulturní i teologickou nadřazenost. Jednou z jejich vyjádření byl například mýtický „fénicianismus“, kterým chtěli posílit svou kulturní nadřazenost nad Araby a arabskými formami nacionalismu (Kaufman 2001).

Válce předcházela polarizace napětí v libanonské společnosti v období po druhé světové válce a destabilizující vliv izraelsko-palestinského konfliktu. Libanonská společnost byla nábožensky velice roztříštěná. Napětí mezi hlavními libanonskými komunitami – křesťany – hlavně maronitského ritu, sunnitskými muslimy, ší'ity, drúzy – postupně eskalovalo. Do Libanonu přišel navíc velký počet palestinských uprchlíků, který přispěl k demografickým změnám v Libanonu v neprospěch křesťanů, kteří se nakonec stali v zemi menšinou. Protiizraelské operace radikálních palestinských skupin z libanonského území zhoršovaly vztahy Libanonu s Izraelem a vtahovaly zemi do izraelsko-palestinského konfliktu. I křehká rovnováha mezi náboženstvími v Libanonu rychle skončila a vláda ztratila kontrolu nad územím státu. V r. 1975 byli příslušníci strany Falanga jedněmi z hlavních aktérů vypuknutí občanské války v Libanonu. Zmasak-

rování autobusu plného palestinských uprchlíků Falangisty v pomstě za útok na maronitský kostel bylo totiž hlavní roznětkou konfliktu.

Falangistická strana existovala v Libanonu od roku 1936, kdy ji fascinoval disciplínou nacistického Německa a osobními dojmy z berlínských olympijských her založil tehdejší kapitán libanonské fotbalové reprezentace Pierre Džamájil (1905–1984), pozdější libanonský prezident (Fisk 1990: 65). Inspirací pro založení strany byla i španělská fašistická Falangistická strana. Hlavním heslem libanonských Falangistů se stal slogan: „Bůh, národ a rodina“ a vizuální podoba členských uniforem byla blízká stejnojmenným evropským fašistickým hnutím, včetně používání „římského pozdravu“ (Moumneh 2019: 16). V 60. letech vytvořila strana i svoji vlastní milici, která se později dostala do konfliktu s jinými libanonskými ozbrojenými frakcemi, hlavně palestinskými. V jejím čele stál William Háwí (1908–1976) a po jeho smrti zakladatelův syn Bašír Džamájil (1947–1982).

Propojení Falangistů s křesťanstvím bylo relativně silné, nikoliv však v rovině náboženského fundamentalismu, ale hlavně zdůrazňováním křesťanské identity, moci a dominance nad ostatními libanonskými komunitami. Mělo tedy ideologicky nejblíže k evropským klerofašismům kolem druhé světové války. Křesťanská symbolika byla Falangisty využívána hojně, což ještě posílil vznik koalice Falangistů s dalšími křesťanskými stranami a milicemi pod názvem **Libanonské síly**. Ty si přímo za svůj symbol zvolily stylizovaný kříž, který se ve spodní části proměňuje v dýku. Křesťanské symboly se objevují také v podobě křížů přímo v podobě řetízků, náramků, tetování atd. na těle členů falangistických milic. Obrázky s pannou Marií někdy zdobí i přímo zbraně bojovníků.²

Důležitým prvkem falangistického násilí je nejen snaha o eliminaci vnějších, ale i vnitřních nepřátel. V Libanonských silách totiž docházelo k četným mocenským bojům, které přerůstaly v brutální násilné konflikty. Nejznámější je krveprolití, které je spojené s ovládnutím Libanonských sil Falangisty pod vedením Bašíra Džamájila. Ten dal v roce 1980 zmasakrovat členy jiné maronitské milice „Tygři“ (*Numúr*), přičemž tato událost začala být nazývána „Den dlouhých nožů“. Dalšími velmi brutálními veliteli Libanonských sil byli Elie Hobeika (1956–2002), zodpovědný za masakr v palestinských uprchlických táborech Sabra a Šatíla, a Samir Žázá (nar.

² Viz např. <https://www.defencetalk.com/military/images/lebanese-civil-war-world-at-war:22339>.

1952). Ten byl po skončení občanské války vězněn, ale dnes stojí opět v čele Libanonských sil. Falangisté se od Libanonských sil v druhé polovině 80. let opět oddělili a působí dnes jako samostatný subjekt, který však již nemá zdaleka takový vliv jako dříve.

Falangismus představuje dosud vlivnou složku libanonské politiky. Po občanské válce jeho ideologické i militantní podoby poněkud otupily, což souvisí i se zmiňovanými mocenskými spory uvnitř hnutí a zároveň dynamikou a rekonfiguracemi v rámci libanonské politické scény, které se projeví i příklonem některých křesťanských vůdců a subjektů k bývalým politickým oponentům (např. spojení Michela Aúna s hnutím Hizballáh). Falangismus má silné frakce i za hranicemi Libanonu – hlavně v USA, Brazílii, Argentině a Austrálii, kde žijí velké komunity libanonských křesťanů.

3.2 Křesťané a násilí v izraelsko-palestinském konfliktu

Roli křesťanů v palestinském radikalismu lze podobně jako v Libanonu vnímat především identitárně. V Palestině navíc chybí mezi křesťany prvek snahy o dominanci nad muslimy, příp. jinými komunitami, což je dáno jak demograficky (palestinští křesťané představovali tradičně výrazně nižší procento společnosti než křesťané v Libanonu), tak specifiky izraelsko-palestinského konfliktu a převažujícími formami palestinského nacionalismu. Od 60. až do 80. let převažoval v palestinské politice „arafatovský“, tedy víceméně sekulární typ nacionalismu, který budoval jednotu palestinského národa na solidaritě palestinských arabsky hovořících muslimů i křesťanů (či dokonce i židů, pokud se dostatečně vymezovali vůči sionismu – viz Rabkin 2006). Sám Arafat si vzal za ženu palestinskou křesťanku, což nebyl jen krok s osobním, ale i gesto se zmiňovaným politickým významem.

Na rozdíl od Libanonu nevznikla v Palestině žádná radikální politická organizace, která by se snažila v boji za palestinskou věc sjednotit pouze křesťany. Násilné aktivity palestinských křesťanů tak probíhaly buď:

- na bázi individuální politické aktivity,
- nebo na základě členství křesťanů v politických organizacích, často výrazně sekulárních.

Na následujících individuálních příkladech jsou popsány nejnámější případy účasti arabských křesťanů na radikalismu v izraelsko-palestinském konfliktu:

Sirhan Sirhan (nar. 1944) byl aktérem prvního výrazného aktu politického násilí ze strany osoby původem z palestinské křesťanské rodiny. Byl rodákem z Jeruzaléma a jako uprchlík získal jordánské občanství. V roce 1968 zavraždil v Los Angeles senátora Roberta F. Kennedyho pro jeho zbraňovou podporu Izraeli. Sirhan Sirhan byl hluboce věřícím křesťanem, který byl v době atentátu členem evangelikálních amerických církví a mystického řádu rosenkruciánů.³

Hilarion Capucci (1922–2017) byl caesarejský biskup melkitské řecko-katolické církve, rodák ze syrského Aleppa. Přestože měl oficiální sídlo v Izraeli, stal se velkým příznivcem palestinského nacionalismu. V roce 1974 byl izraelskými bezpečnostními silami zadržen při pokusu propašovat ve svém autě na Západní břeh zbraně určené pro jedno z ozbrojených křídel OOP. Izraelským soudem byl odsouzen k dvanáctiletému trestu. O jeho propuštění usilovala řada palestinských radikálních skupin, avšak propuštěn byl nakonec až na intervenci Vatikánu v roce 1978. Capucci byl nejvýznamnějším křesťanským náboženským představitelem, který se kdy přímo zapojil do palestinského radikalismu.

Žúrž (George) Habáš (1926–2008) byl zakladatelem Lidové fronty pro osvobození Palestiny (LFOP), která byla jednou z nejradikálnějších palestinských organizací. Vymezovala se i proti Arafatovi a odmítla mj. izraelsko-palestinský mírový proces. Ač byla silně marxisticko-leninistického zaměření, Habáš i řada dalších palestinských křesťanů v jejích řadách se stále identitárně chápala jako křesťané, v případě Habášovy rodiny východního pravoslavného ritu.

Nadžíf Hawátme (nar. 1935) byl zakladatelem a vůdcem Demokratické fronty pro osvobození Palestiny (DFOP), která se odštěpila v r. 1969 od Habášovy LFOP. Ideologii i radikálností byly obě organizace velmi podobné, stejně tak i chápání křesťanství. Hawátme pocházel z palestinské katolické rodiny.

Wadía Haddád (1927–1978) byl blízký spolupracovník George Habáše a LFOP. Spolupracoval i s mezinárodním teroristou Carlosem „Šakalem“ a v r. 1976 zorganizoval společně s německými radikály únos letadla Air France do Entebbe. Pocházel z palestinské rodiny řeckého pravoslavného ritu.

Chris Bandak (nar. 1979) je křesťan řeckého pravoslavného ritu z Betléma, který byl během druhé intifády vůdcem a členem Brigád mučedníků

3 Viz <https://www.biography.com/crime-figure/sirhan-sirhan>.

od Al-Aksá a brigád Tanzím, který byl Izraelci uvězněn za usmrcení několika izraelských civilistů. Bandakův rodný dům se nachází nedaleko baziliky Narození Páně, což bylo některými radikálnějšími palestinskými křesťany chápáno velmi symbolicky. Bandak byl propuštěn v roce 2011 výměnou za propuštění izraelského vojáka Gilada Šalita vězněného Hamásem.

Řada současných křesťanských církví solidarizuje s Palestinci, v kontextu izraelsko-palestinského konfliktu je však zajímavé sledovat i podporu některých evangelikálních křesťanských organizací a osobností z USA nejradikálnějším izraelským osadnickým organizacím a aktivitám v Palestině. To je však již tematicky mimo záběr této kapitoly.

3.3 Křesťanské defenzivní násilí v aktuálních konfliktech v Sýrii a Iráku

Po vypuknutí konfliktu v Iráku nedlouho po americké invazi v roce 2003 a v Sýrii v roce 2011 se nesunnitští muslimové a menšinové nemuslimské komunity staly častým terčem ze strany salafisticky džihádistických skupin afiliovaných nejčastěji k Al-Káidě a později k tzv. Islámskému státu v Iráku a Sýrii (ISIS). V omezených případech se stali křesťané i cílem kurdských milic (Safi 2018). V situaci, kdy se části Iráku i Sýrie dostaly do stavu anarchie doprovázené brutálním násilím, ve kterém není státní centrální moc schopná sjednat bezpečí a pořádek, začala vytvářet řada ohrožených komunit, včetně křesťanů, své **obrné milice**. Nejedná se tak o radikalismus v pravém slova smyslu, ale násilí ze strany křesťanů je v naprosté většině případů **defenzivního charakteru**. Vzhledem k tomu, že po roce 2011 došlo k propojení iráckého a syrského konfliktu prostřednictvím ISIS (dále jen „konflikt“), budeme se iráckými i syrskými křesťanskými ozbrojenými skupinami zabývat ve společné podkapitole.

V doznávajícím konfliktu lze najít ozbrojené skupiny složené z příslušníků syrských a iráckých křesťanských denominací, kteří se hlásí k různému etnickému (či etno-religioznímu) původu – arabskému, kurdskému, asyrskému či arménskému. Řada křesťanů se v obou zemích nachází spíše v severních oblastech země, takže pro mnoho z nich je příznačná spolupráce s kurdskými organizacemi a milicemi (v Sýrii často s těmi v regionu Rožava, v Iráku obvykle s Pešmergou), které působí v geograficky podobném regionu. S těmi také obvykle sdílejí i podobné nepřátele v podobě radikálně islamistických skupin (odnože Al-Káidy, An-Nusra, ISIS a další). V tomto ohledu mají minoritní komunity tak pragmaticky blízko k po-

stojům irácké či syrské oficiální vlády, respektive k pozicím těch, u nichž se domnívají, že jsou schopni zajistit jejich bezpečnost. Podobně jako kurdské jednotky z Rožavy mají i některé křesťanské jednotky ve svých řadách západní dobrovolníky, kteří se však na rozdíl od Rožavy nehlásí tolik k levici, ale spíše ke „křesťanské civilizaci“ – může tak jít i o bývalé britské skinheady a hooligans blízké současné English Defence League či členy různých dalších evropských antiislámských a antiimigračních organizací (Neuhof 2015).

Celkově je situace v souvislosti s vznikem, existencí, slučováním či zánikem různých milic v konfliktu velmi nepřehledná. Vznik řady z křesťanských ozbrojených skupin je datován kolem roku 2014, který je vnímán jako rok hlavního vzestupu ISIS. Zde uvádím některé nejdůležitější obranné milice sdružující blízkovýchodní křesťany v konfliktu:

Asyrská vojenská rada – vznikla v roce 2013 v syrské provincii Al-Hasaka, spolupracuje hlavně s kurdskými silami. Po kurdském vzoru mají i ženskou jednotku.

Strážci úsvitu – křesťanská provládní milice v jižní Sýrii.

Sutoro/Policeie Sutoro – semipolicejní oddíl asyrských křesťanů v kurdských oblastech severní Sýrie, připojila se k orgánům Rožavy. Odtrhla se od ní stejnojmenná skupina, která začala být loajální syrskému režimu.

Obranná fronta Gozarto – křesťanská milice v syrském městě Kámišlí, která spolupracuje se syrskou vládou.

Dwech Nawša (název v asyrštině) – asyrská obranná milice proti ISIS v severním Iráku.

Ochranné jednotky plání Ninive – milice asyrských křesťanů v severním Iráku založená v roce 2014 k obraně proti ISIS.

Libanonské brigády odporu – multikonfesní a antisektářské jednotky blízké Hizballáhu, jejichž členy jsou sunnitě, ší'ité, drúzové i křesťané. Vznikly během libanonské občanské války a ve své aktivitě pokračovaly i během konfliktu v sousední Sýrii, kdy jejich dobrovolníci vyrazili bojovat hlavně proti ISIL (Masi 2015).

Shrnutí

Křesťanský radikalismus nepředstavuje obecně v moderních blízkovýchodních konfliktech zdaleka tak výrazný element jako radikální islamismus, na druhou stranu ho minimálně v kontextu některých konfliktů (Libanon, Palestina) není možné přehlížet.

Křesťanství hraje v konfliktech na současném Blízkém východě většinou identitární, nikoliv teologickou roli, což ho odlišuje např. od radikálního islamismu. Nejbrutálnějších a agresivních podob zaznamenal křesťanský radikalismus v občanské válce v Libanonu, naopak nejvíce obranný charakter měl (či má) v konfliktech v Iráku a Sýrii po r. 2003 a 2011.

Lze se domnívat, že v současnosti existuje celá řada faktorů, které budou do budoucna pravděpodobnost výskytu radikalizace blízkovýchodních křesťanů spíše snižovat:

- Celkově klesá počet křesťanských komunit na Blízkém východě (přirozený pokles, křesťanská emigrace, důsledky konfliktů a etno-náboženských čistek) a s tímto demografickým poklesem lze někdy mluvit i poklesu potenciálu k násilí různých typů (vč. defenzivního). Pro komplexnost je však třeba dodat, že radikalizace křesťanských komunit může mít své zdroje někdy i v diaspoře, respektive i demograficky oslabené křesťanské komunity můžou být pro režim (např. syrský) stále velmi důležitým zdrojem podpory.
- Libanon se navzdory mnoha krizím ubránil znovuoživení občanské války či přímému zatažení do syrského konfliktu. Křesťanské milice po ukončení občanské války a Taifských dohodách oficiálně odzbrojily (byť je zde stále možnost jejich reaktivace) a počet libanonských křesťanů mírně poklesl. Křesťané jsou také více politicky rozštěpení mezi soutěžící politické libanonské politické frakce.
- Doba palestinských radikálních levicových front, jejichž vůdci a členové byli často palestinstí křesťané, byla spjata hlavně s obdobím studené války. V současnosti dominuje palestinskému radikalismu hlavně islamistický Hamás.
- Konflikt na území Iráku a Sýrie pozbývá viditelně na síle, ISIS byl teritoriálně poražen a centrální vlády obou zemí posílily svou roli. Tím ztrácí existence křesťanských obranných milic postupně na důležitosti. Pro pořádek je ale opět nutné dodat, že zůstává otázkou, v jaké podobě se povede obnovit v obou zemích národní armády. Řada milicí tak stále zůstává činných nebo připravených se reaktivovat.

Prameny

BBC (2015) Islamic State ,abducts dozens of Christians in Syria', 24. 2. 2015
Online: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-31601451>.

- BBC (2011) Guide: Christians in the Middle East, 11. 10. 2011 Online: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-15239529>.
- Fisk, R. (1990). *Pity the Nation, the abduction of Lebanon*, New York: Nation Books.
- Frankel, J. (1997) *The Damascus Affair: „Ritual Murder,“ Politics, and the Jews in 1840*, Cambridge University Press.
- Hale, J. Ch. (2016) Pope Francis Slams Donald Trump's Notions of 'Radical Islam' in Time, 3. 8. 2016, Online: <http://time.com/4436759/pope-francis-trump-radical-islam>.
- Herf, J. (2010) *Nazi Propaganda for the Arab World*, Yale University Press.
- Kaufman, A. (2001) Phoenicianism: The Formation of an Identity in Lebanon in 1920 in *Middle Eastern Studies*, Vol. 37, No. 1 (Jan., 2001), str. 173–194.
- Masi, A. (2015) Christian, Sunni And Shia: Meet Hezbollah's Non-Denominational Military Branch Defending Lebanon, Fighting In Syria in *International Business Times*, 14. 5. 2015, Online: <https://www.ibtimes.com/christian-sunni-shia-meet-hezbollahs-non-denominational-military-branch-defending-2169257>.
- Moumneh, N. (2019) *The Lebanese Forces: Emergence and Transformation of the Christian Resistance*, Hamilton Books.
- Neuhof, F. (2015) Anti-Isis foreign legion: Ex-skinheads and angry white men swell ranks of Christian militia fighting Islamic State in *International Business Times*, 13. 7. 2015, Online: <https://www.ibtimes.co.uk/anti-isis-foreign-legion-ex-skinheads-angry-white-men-swell-ranks-christian-militia-fighting-1510550>.
- Pedhazur, A.; Perliger, A. (2006) *Jewish Terrorism in Israel*, Columbia University Press, New-York 2009.
- Rabkin, Y. (2006) *Threat from Within: A History of Jewish Opposition to Zionism*, Zed Books.
- Rubenstein, J. (2008) Cannibals and Crusaders in *French Historical Studies*, No. 31 (4), str. 525–552.
- Safi, M. (2018) Assyrian Christians Face Persecution by Kurdish Nationalists, 25. 9. 2018, Online: <https://www.nationalreview.com/2018/09/assyrian-christians-face-persecution-kurdish-nationalists>.
- Samaha, N. (2016) The Eagles of the Whirlwind in *Foreign Policy* 28. 3. 2016, Online: <https://foreignpolicy.com/2016/03/28/the-eagles-of-the-whirlwind>.
- Sprinzak, E. (1999) *Brother against Brother – Violence and Extremism in Israeli Politics*, New York: The Free Press.